

„Vaságyban, rácsok mögött állami gondozott árvák várják adakozó megmentőiket!
Jelige: Vásárolj nekem szülőket”

„Állami gondozott árvák megmentői”

■ A SZOCIOLÓGIA ESZKÖZEIVEL, A GYERMEKVÉDELEMSEL KAPCSOLATOS HAMIS SZTEREOTÍPIÁK ÉS AZ EBBŐL TÁPLÁLKOZÓ MEGTÉVESZTŐ AKCIÓK ELLEN

Mindenek előtt néhány szó a gyermekvédelem és a szociológia tudományának kapcsolatáról. Önálló szakterület – saját ágazati törvénnyel –, s nem tudomány a gyermekvédelem. De több tudományterület érdekelt a gyermekvédelemben, mint pl. pedagógia, orvostudomány, pszichológia, jog, de még a közgazdaságtan is, s nem utolsósorban a szociológia.

Azt, hogy a gyermekvédelemnek milyen szerepe van a társadalomban, illetve ennek működésében, a szociológia segítségével világosan megláthatjuk. A tapasztalati módszerek felhasználásával és az eredmények elemzésével, értelmezésével megismerhetők, feltárhatóak a társadalmi élet jelenségeit, a társadalmat mozgató törvényszerűségeket.

„Mindazok a jelenségek, amelyek társadalmi környezetben, társadalmi hatásokra jönnek létre, magukon viselik az őket létrehozó társadalom értékítéletét: a társadalom vagy normálisnak, vagy abnormálisnak tartja azokat”¹. A szociológia – gyermekvédelem kapcsolat nem dicsekedhet „bő terméssel”. Ezt így minősíti Herczog Mária szociológus az 1990-es évek derekán A gyermekvédelem dilemmái című könyvében: „Azt csak sajnálni lehet, hogy a gyermekvédelem valamilyen okból – Hanák Katalin és Várhegyi György kiváló kutatásától eltekintve – a szociológusokat nem foglalkoztatta”².

■ A GYERMEKVÉDELEM „ÜGYE” MINT MARKETINGFOGÁS?

Hazánkban sokan nem látják a gyermekvédelem feladatát, céljait sem érzik társadalmi ügynek. Többben a társadalmi-gazdasági fejlődés szempontjából szegregálhatónak vélik a gyermekvédelmi problémákat. S akik érdeklődést mutatnak, de nem érintettek a problémákban, tapasztalatokkal nem rendelkeznek, gyakran válnak a tömegkommunikációs eszközök, a média által erősített sztereotípiák „áldozataivá”, becsapottjaivá. Ezeket a hamis sztereotípiákat egyes gyermekvédők időnként megpróbálják kihasználni. Gondolok pl. a 2005. év karácsonyán a médiareklámokban feltűnő fájdalmas gyermekarcra, meg az ezt kísérő félreérthető szövegre. Ebből a laikus közönség azt is levonhatta, hogy szomorú, nélkülöző lesz az adott civilszervezetnél gondozott gyermekek, az „árvák” karácsonya, ha nem segítenek az adakozók. Pedig tudjuk, s a szervezetnél is tudhatják, láthatják, hogy az árvák vagy félárvák száma – szerencsénkre – kevés. Vagy gondolok a 2006. április 13-án Miskolcon „köszönet koncertet” adó „állami gondozott” lányra, aki immár saját brácsájáért mondhatott köszönetet a közösségnek, az adakozóknak. De vajon a stigmáit nem szaporítottuk-e egy fiatal tehetséges lánynak, akkor is, ha már nem gyermek, ha már utógondo-

zói ellátásban él? A személyes gondoskodást nyújtó intézmények számára – a New Yorkban 1989-ben a Gyermek jogairól elfogadott ENSZ Egyezmény, az 1997-ben megszületett XXXI. törvény, az ún. Gyermekvédelmi törvényünk alapján – szakmai rendelet ad segítséget feladatuk ellátásához, a gyermeki jogok és érdekek mindmaradéktalan biztosításához. E rendelet /84. § (4) ad/ az ellátást nyújtó feladatává teszi, hogy a gondozott gyermek hozzájusson a korának és képességeinek megfelelő oktatáshoz, továbbá azokhoz a feltételekhez, amelyek biztosítják tehetsége, képességei megfelelő kibontakoztatását. Ha ezt az otthont nyújtó ellátás ideje alatt nem volt, s jelenleg sem képes nyújtani, és ebben a fenntartója sem tud támogatást adni, akkor nekik kell keresniük a forrásokat, akár a társadalmi segítséget, nem név szerint a gyermeknek, vagy iskolai tanárának. A gyermeket tehetséges művészként – aki képes fölállalni élettörténetét – ismerje meg ország- világ.

Ilyen, kisebb bosszúságot okozó történések után, ha nem is ágyúként, de – sajnos, minimum – bombardaként³ robbantó, gyermekvédelmünket támadó, sértő akcióval köszöntött ránk az idei tavasz.

Az egyik legnagyobb hazai bulvárlap a Nemzetközi Gyermekmentő Alapítvány nevelőszülői programjához egy héten át minden eladott lap árából 1 Ft-tal járult hozzá. Az akció „fotóar-

¹ Illyés Gyuláné – Illyés Sándor – Lányi Miklósné: Gyógypedagógiai lélektan I. Bp. Tankönyvkiadó 1989., 34. o.

² Herczog Mária: A gyermekvédelem dilemmái, Pont Kiadó, Budapest, 1997., 84. o.

³ Ez volt Európában az első tűzfegyver, egy ágyúszerű, nehézkes kőgolyókat lövő tüzérszám.

ca” egy rácsos ágyban síró gyermek volt, s a szöveggörnyezetben az volt olvasható, hogy még mindig több mint 8000 állami gondozott gyermek él nevelőintézetben. Aki a jelzett időben lapot vett – következtethetett az olvasó –, ezeknek a gyermekeknek a családba, legalábbis nevelőszülői családban nevelkedésükhöz járulhatott hozzá, vagy a már nevelőszülőnél élő többség ellátását segíthette.

Ma Magyarországon 37 nevelőszülői hálózat működik a Közigazgatási Hivatal engedélyével. Ha a lap olvasójában az akció fölkelte az érdeklődést, és utána járt, akkor láthatta, hogy Nemzetközi Gyermekmentő Alapítvány néven nincs engedéllyel rendelkező nevelőszülői hálózatot fenntartó. Igaz, semmi sem zárja ki, hogy ilyen névvel nevelőszülői ellátást patronáló célt tűzzön ki, s hajtson végre civilszervezet, pl. alapítvány, ám programon – ha nincs külön célirányos megjelölés – a gyermekvédők a szakmai programot értik, amely alapján a nevelőszülői hálózatok is dolgoznak. Megjegyzem, a területileg illetékes közigazgatási hivatal szociális és gyámhivatala a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgáltatnak mint fenntartónak (tehát nem alapítványnak!) adott nevelőszülői hálózat működtetésére engedélyt. Itt nagyszerű szakemberek, értékes gondozó-nevelő tevékenységet végezve látják el a hazai szakellátásban lévők (17 456 fő kiskorú és 4240 fő utógondozói ellátásban részesülő fiatal felnőtt)⁴ 0,07 %-át, azaz 16 fő gyermekvédelmi gondoskodásban élőt. Erről a nyilvánosan hozzáférhető statisztika tájékoztat.

■ AMI ETIKÁTLAN ÉS SÉRTŐ

A részletek mellőzésével megjegyzem, hogy hazánkban a kötelező feladatot ellátó állam és önkormányzatok mellett gyermekvédelmi szolgáltatást egyházi és más, nem állami fenntartó is működtethet, s mint az előbb megnevezett szervezet is igazolja, működtet is. Hosszas fejtegetés nélkül már ez is alátámasztja azt a tényt, hogy Magyarországon 1997 novemberétől gyermekvédelmi gondoskodásról kell beszélnünk. Hazánkban az állami gondozást 1986-ban, míg az állami gondoskodást az előbb említett időben megjelenő gyermekvédelmi törvénnyel „számoltuk” fel. Ezért is a hirdetéssel szembeni szakmai – sőt ezen belül érintettként, a nevelőszülői ellátás területéről is érkező szakmai – megmozdulás, no és persze azért, mert a gyermekvédelmi gondoskodásban élők kb. 48 %-áról azt a látszatot kelteni, hogy rácsok mögé zárva, úgy élnek, mint valami büntetőintézetben, messze etikátlan és sértő. A nevelőintézetek helyett ma már – otthont nyújtó ellátási kötelezettséggel, törekedve családias jelleg kialakítására – gyermek- vagy lakásotthonok gondozzák és nevelik azokat a gyermekeket, akik elhelyezése nem történhet nevelőszülői családba. Munkámból adódóan sokfelé megfordulok az országban, így határozottan kijelenthetem – s megerősíthetem tiltakozó kollégáimat –, hogy ilyen képpel utoljára a 1990-es évek elején találkoztam, tehát ez nem jellemzi a mai magyar gyermekvédelmet. Nagyon szerencsétlen rekámfogás.

⁴ Magyar Statisztikai Évkönyv 2005. Bp. 2006.

A defiguráció mögött nem feltételezve szándékosságot, a hirdetés teljes gyermekvédelmi tájékoztatanságról árulkodik.

A bulvárlapban megjelent hirdetés kapcsán kíváncsi vagyok a – hatóságok és szervezetek véleménynyilvánítása mellett – a képen szerepeltetett gyermek törvényes képviselőjének reagálására is. Feltételezhető, hogy – a hirdetést hozzám eljuttató kollégák mellett – velem együtt még többen számítanak a szakember gyermekvédő fellépésére. A terület referenseként fölajánlottam segítségem a lapnak az összegyűjtött pénz célnak megfelelő felhasználásában, a 37 – köztük a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat – jogszerűen működő nyilvántartott nevelőszülői ellátást biztosító szervezet elérhetőségében (ha igénylik). Segítségem, hogy – számomra mindenképpen – ismeretlen emberek etikai, vagy jogi csapdába véletlenül se rántsák bele a lapot, akarva vagy akaratlanul tisztességtelen módon ne éljenek vissza a média nyújtotta lehetőséggel. Nem igényelték.

Tragikus lenne az, ha a közvélemény úgy tudná, hogy Magyarországon ma a gyermekvédelmi gondoskodásban élő több mint 17 ezer kiskorú és a mintegy 4 ezer fiatal felnőtt képességeit és készségeit kibontakoztatni s kamatoztatni, fejlődési szükségleteit kielégíteni nem tudja, hogy ők alapjogaikban sérülnek.

Vagy legalábbis közülük „több mint 8000” gyermek.

Nem lehetnek büszkék a gyermekvédők, ha az említett esetek kapcsán a társadalom hasonlóságot talál a gyermekét koldulni küldő szülő és az egyes gyermekvédelmi szervezetek – megtévesztésre épített – eljárása között. Ez, véleményem szerint, felkészült szakemberek kutatásra érdemes témája lehetne. Sajnos tagadhatatlan – részben vizsgálatok által is feltárt –, hogy a gyermekvédelmi gondoskodás bizonyos hátrányos helyzeteket is teremt a gyermek számára. E helyzetek mögött, de még az említett esetek mögött is, anyagi okokat sorolni nem etikus és nem jogszerű. S egyáltalán, hamis, megalázó helyzetbe hozni gyermekeket nem szabad! Az Országgyűlés a Gyermekvédelmi törvényt éppen a jövő nemzedékekért érzett felelősségére hivatkozva alkotta meg, s határozta meg az alapvető szabályokat az állam, az önkormányzatok, a természetes és jogi személyek, szervezetek számára a gyermekek törvényben foglalt jogainak érvényesítéséhez. Nekik éppen ezért is feladatuk a szükséges forrásokért, a megfelelő elosztás megvalósításáért a leghatározottabban mindent megtenni, a gyermek, a jövő generáció érdekét előre sorolni.

■ A GYERMEKVÉDELEM TÁRSADALOMBELI SZEREPE

Megfogalmazódnak kérdések, amelyek kutatásra számot tarthatnak: Milyen figyelmet fordítanak az önkormányzatok a szolgáltatásokra? Ezeknek milyen a viszonya, aránya más, tehát pénzbeli vagy természetbeni ellátáshoz? Megteremtették-e, biztosítják-e a preventív gyermekvédelmet? Mutatnak-e, s ha igen, milyen, földrajzilag is elhatárolható területi hasonlóságokat a gyermekek családi problémái? S folytatható a megalapozott kérdések sora.

Domszky András szociológus és gyógyepedagógia tanár, gyermekvédelmi szakember, a Fejlesztő Pedagógia 2006. évi 1. számában a gyermekvédelem társadalombeli szerepére

rávilágítva, annak funkciói között az alábbiakat jelöli meg: „...minden a gyermekkel kapcsolatos újabb felmerülő tömeges problémát, társadalmi tény elöször a gyermekvédelemhez tartozó megoldandó feladatnak vélünk és akként nevezünk meg, akkor is, ha nem a gyermekvédelem kompetencia körébe tartozik. Ez a gyermekvédelem problémáiról funkciója.

A gyermekvédelem a mind újabb kérdések megoldatlansága miatt, egyfelől bizonyos bűnbak szerepet is betölt (mindig sokkal több a probléma, mint a megoldáshoz rendelkezésre álló kapacitás, a létező intézmények csak nehézkesen alkalmazkodnak a változó feladatokhoz, a megelőzés lehetőségei pedig nagyon behatároltak).

Másfelől viszont a gyermekvédelmi tevékenység a gyermekkel kapcsolatos társadalmi problémák indikátoraként (feltárójaként és megjelenítőjeként) is funkcionál.

Ezekben a jellemzőkben könnyű felismerni azt a közös elemet, hogy a gyermekvédelem általános társadalmi funkciója az, hogy a gyermekek életével kapcsolatos problémákra reflektáljon, mégpedig olyan módon, hogy a társadalom tagjai ezeket a problémákat elöször a gyermekvédelem problémáiként fogalmazzák meg.⁵

Ha a gyermekvédelemmel az elmúlt húsz évben foglalkozó munkákat figyeljük, akkor kiemelt említést érdemel az 1979-ben indult s 1984-ben befejezett, majd 1986-ban *Társadalmi beilleszkedési zavarok Magyarországon* címmel megjelent komplex vizsgálat.⁶ Ennek több része érintette a gyermekvédelmet, de annak alapelemeit, felépítését, szerkezetét átfogó elemzés alá nem vetette. Ezzel jellemezhető az 1981-ben a *Társadalmi struktúra, az életmód és a tudat alakulása Magyarországon* című kutatás is.⁷ A TBZ vizsgálatban rávilágítottak, hogy a gyermekvédelmi – vagy akkor állami – gondoskodáshoz vezető „veszélyeztetettség oka legtöbbször vagy anyagi természetű, vagy a szülők társadalmi beilleszkedési zavaraiból ered. E két csoport az esetek többségében összekapcsolódik.” A problémák összekapcsolódása ma is – amikor gyermek pusztán anyagi okok miatt nem kerülhet gyermekvédelmi gondoskodásba – jellemző. A kutatásban sajnos nem mérték pontosan a magatartászavarok, a lelki bajok, az elmagányosodás, a csavargás formáinak mértékét. Viszont a vizsgálat nagy érdeme, hogy rámutatott a határozott mennyiségi és minőségi fejlesztés, az átfogó megelőző tevékenység alapellátás jellegű társadalmi intézményrendszere létrehozásának szükségességére, a szakemberszükségletre és az ehhez kapcsolódó képzés igényére.

A gyermekvédelem utóbbi évtizedben legnagyobb figyelmet kiváltó témáiban – mint a gyermekbántalmazás, a testi, lelki elhanyagolás, a szexuális abúzus – kutatást végző Kerezi Klára 1995-ben jelentette meg könyvét *A védtelen gyermek* cím-

mel.⁸ A kriminológus azt írja művében, hogy az „állami gondozott gyermekek már tíz évvel ezelőtt is három szóval, a veréssel, a pénzzel, és az alkohollal jelezték, hogy mit jelent számukra a család. () A kialakuló családi erőszak vesztese mindig a legsérülékenyebb családtag – legtöbbször a gyermek. Az esetek túlnyomó többségénél azonban maga a gyermek is természetesnek veszi a családban fellépő konfliktusok erőszakos megoldását, hiszen nevelkedése során erre szocializálódott. Emiatt eszébe sem jut az, hogy védekezzen, vagy fellépjen ellene. () A területi gyermekvédelem szakembereinek kiemelt figyelmet kellene fordítaniuk az iskolakerülő csavargó gyermekek viselkedése mögött meghúzódó okok feltárására, már csak azért is, mert ezek a gyermekek igen könnyen válhatnak maguk is bűnelkövetőkké. () A gyermekek hatékony védelmét ugyanis csak abban az esetben lehet biztosítani, ha megfelelő segítő szolgáltatások állnak a gyermek és a család rendelkezésére. Előállhat tehát az a helyzet, amelyben konzerválódik a gyermek jogainak a családtól és a szülőktől elszakított felfogása, s gyermekvédelmünk „elmaradott” intézményrendszere úgy abszorbeálja e „modern”, integratív felfogást, hogy közben éppen annak lényegét adó szemléletet hagyja elsikkadni. Ennek az is következménye lehet, hogy a beidegződésektől vezérelt intézményrendszer a gyermekek érdekeinek, jogainak sérelmét továbbra is csak a hagyományos módon, a gyermek „mentésével”, és nem az egész családi közösség gondjainak megoldásával akarja és tudja kezelni.” Érdemes megvizsgálni, hogy az eltelt tíz évben hová jutott, fejlődött e témákban a gyermekvédelem.

Somlai Péter és Tóth Olga 2002-ben a család intézményéről szóló tanulmányában⁹ vizsgálta pl. a családok gazdasági életfeltételeit, a népesedési helyzet alakulását. Vizsgálták, hogy milyen folyamatok láthatók a kapcsolatok és a szocializáció közelmúltbeli formálódásában. A családokban tapasztalható, hogy a megengedő nevelés gyakorlata a tekintélyelvű nevelési normák fölé emelkedett. De az is jellemző, hogy a dolgozó anyák nem tudnak kellő időt és ennek hiányában érzelmeket nyújtani gyermekeiknek. „A gyerekek szabadabbak, de magukra hagyottak.” Egyre kevésbé ellenőrizhető, hogy a felnőtt világból a gyerekek mit fognak fel.

Még mindig fő veszélyeztető tényező a tartós elhanyagolás és a családon belüli erőszak. Magas a fiatalok munkanélkülisége, az alkoholizmus, a drogfüggőség és a bűnelkövetők száma. Az utóbbiak a gyermekkorúak esetében is növekszenek.

A Somlai – Tóth tanulmány is megerősíti, hogy a „bűnöző gyerekek többsége nem a veszélyeztetettként nyilvántartottak közül kerül ki, és nem felbomlott családban él, de a gyerekek veszélyeztetéséhez családon belüli kapcsolati tényezők és szülői magatartásformák is hozzájárulnak.” Figyelmet érdemel az a megállapítás, hogy az egyszülős családokban gyakrabban betegednek meg a gyerekek, veszélyeztetettebbek, többen követnek el bűncselekményt és kerülnek a gyermekvédelmi gondoskodásba. A Somlai – Tóth vizsgálat is megerősíti Ferge Zsuzsa

5 Domszky András: *Gondolat kísérlet egy intellektuális gyermekvédelem-elmélet megalkotásához*, *Fejlesztő Pedagógia*, 2006/1., 5-10. old.

6 *Társadalmi beilleszkedési zavarok Magyarországon*, Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1986.

7 Várnai Györgyi (szerk.): *A társadalmi struktúra, az életmód és a tudat alakulása Magyarországon*. Budapest, 1984.

8 Kerezi Klára: *A védtelen gyermek. (Erőszak és elhanyagolás a családban)*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1995.

9 Somlai Péter- Tóth Olga: *A házasság és család változásai az ezredforduló Magyarországon*. EDUCATIO, 2002 14: (3), pp. 339-348.

1996-os megállapítását, hogy a társadalmi átalakulásért a legnagyobb árat többek között a gyermekes családok, különösen a többgyerekes, vagy a gyermeket egyedül nevelők fizetik meg. Ferge Zsuzsa akkori megállapításait érdemes volna – tíz év távlatából – elemezni, vizsgálni. Felelősséggel tartoznak a felnőtt generációk a társadalmi alrendszerek – mint pl. a közegészségügy, a közoktatás – működtetéséért, funkcióinak betöltéséért, és felelősséggel az ezekhez is – már rendeltetéséből is – kapcsolódó gyermekvédelemért.

A már említett Gyermekvédelmi törvény életbe lépése óta sem készült olyan átfogó vizsgálat, amely a személyes gondoskodás keretébe tartozó ellátásokat igénybevevő valamennyi gyermekre vonatkozna.

Neményi Mária és Messing Vera a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet Gyermekvédelmi Főosztályának közreműködésével – az ICsSzEM felkérésére – 2005-ben végzett gyermekvédelmi szakellátásban gondoskodásban élő gyermekek helyzetére vonatkozó kutatást.¹⁰ Mivel a szakellátásban gondozott gyermekek teljes körére vonatkozóan átfogó vizsgálat nem készült, így az alábbi kérdésekre keresték a választ:

1. milyen fő okok állnak a gyermekvédelmi gondoskodásba helyezés mögött,
2. vannak-e regionális, települési, illetve a családok szociális

és etnikai háttere alapján tapasztalható különbségek a gyermekvédelmi gondoskodásba kerülés során,

3. tekintettel van-e a gyermekvédelmi gondoskodásba helyezés a gyermek speciális és különleges szükségleteire, illetve milyen akadályok állnak a megfelelő ellátás előtt,

4. befolyásolja-e, és ha igen, milyen módon a gyermekvédelmi gondoskodásba kerülés a gyermek iskolai pályafutását, további esélyeit?

A vizsgálat során különböző szempontok alapján több mint 1800 olyan gyermekről dolgozták föl az adatokat, akik a törvény életbelépését követően kerültek gondozásba.

A nagyon tanulságos eredménnyel záródó kutatást elolvasva, tanulmányozva, látható például, hogy a romaság létkérdése markánsan megjelenik az anyagban. Szomorú megállapítás, hogy a gyermekvédelmen belül különbségtétel mutatkozik a gyermekek között, pl. erőteljes a különbség roma és nem roma gyermek esélyei között. A kutatás egyébként nem vizsgálta a fenti tényből is adódó kérdést, hogy milyenek a társadalomban a gyermekvédelmi szakellátásba bekerült s a nem bekerült roma gyermekek esélyei. A Neményi-kutatásban feltett négy kérdés további számtalan megválaszolatlan kérdést rejt magában, amelyekkel tisztában kell lennie a magyar társadalomnak. Fontos, hogy a szakemberek, és a kutatók segítségével a döntéshozók, és a politikusok megismerjék a gyermekvédelmet, lássák a feladatot, az ehhez szükséges és rendelkezésre álló szakembererőforrás helyzetét s a normatívák, a pénzügyi feltételek kapcsolatát, legyenek kíváncsiak a szakmai mélységekre! A szociológusok kutassák a gyermekvédelmet. A feltáró és megfelelő irányú jelzések közös társadalmi érdekünk!

¹⁰ Neményi Mária – Messing Vera: Gyermekvédelem és esélyegyenlőség. Kapocs VI. évfolyam 1. szám 2007. február

Ne feledjük el, hogy a hazát alkotó emberi közösség érdeke a minden értelemben biztonságos jövő, s ennek alapkövei a testi és szellemi egészséget birtokló gyermekek, fiatalok, akik képesek lesznek aktív meghatározóivá válni a társadalmi és gazdasági folyamatoknak.

Meghatározó a szocializáció és a nevelés szerepe. Tudjuk, mindkettő elsődleges színtere a család.

Jó gyermek- és ifjúságvédelmi politikával, ahol a prevenció a meghatározó, hatékonyan csökkenthető a jövő felnőttei között például a depressziós és ehhez hasonló betegségektől szenvedő vagy akár a fanatizmustól „átítatott” emberek száma.

Ha közgazdász szemmel vizsgáljuk, mérlegszemlélettel nézzük a gyermek- és ifjúságvédelmet, akkor gazdasági szempontból komoly kiadásokra látunk igényt, de látnunk kell, hogy a bevételi oldal is érzékelteti a kedvező hatásokat, hiszen kedvezően alakulna a gazdaságilag aktivizálható népesség, s csökkenne a társadalomban az eltartottak, míg nőne az eltartói szerepre képes lakosság száma. Nagy a társadalmi-gazdasági felelősség, hogy a gyermekek védelmének rendszerében támogatásra-gondozásra szorult gyermekeink és fiataljaink hatványozva, újratemelik-e saját maguk és családjaik problémáit, esélytelenségét, vagy képesek lesznek azokon túllépni. A szociológusok munkájukkal erősítsék, mozdítsák előbbre a társadalmi szolidaritást. Mint a „társadalom mérnökei” figyeljék, vizsgálják a gyermekvédelmet. Segítsék hozzá a korszerű változásokhoz, feladatának és céljainak mind teljesebb megfeleléséhez, a vele kapcsolatos meggyökeresedett, téves sztereotípiák felszámolásához. Segítsék, hogy országos és önkormányzati szinten a politikusok gyermekeink, s ezen keresztül mindnyájunk érdekében a jelen és a jövő társadalmának megfelelő döntéseket hozzanak.

Szeretném hangsúlyozni, hogy a gyermekvédelem nemcsak azok feladata, akik ezt szakmaként művelik, hanem állampolgári feladat, ugyanúgy, mint az egészség- és a környezetvédelem. Egy öregedő társadalomban, fontos, hogy ne az eltartottak számát, hanem az eltartói szerepre képes, alkalmas polgárokét gyarapítsák a felnőtté váló fiatalok, így a konkrétan gyermekvédelmi gondoskodásból fiatal felnőttként kikerültek is.

A gyermekvédelem szerepe a társadalomban, illetve ennek működésének megvilágítása a szociológia segítségével, a szociológusokat nem nagyon foglalkoztatja. E kérdésben tizenhét év távlatából sem lehetünk elégedettek, bár némi elmozdulás már történt.

Ezért is fontos fellépni a társadalmat megtévesztők ellen, különösen, ha tudatosan teszik ezt. Érdekünk, hogy a médiát sem etikai, sem jogi csapdába ne rántsák bele, tisztességtelen módon ne éljenek vissza a nyilvánosság nyújtotta lehetőséggel.

A XX. századi szakemberekhez képest a maiaknak már nincsenek ideológia és politika által épített korlátai, könnyen nyitnak a gyermekvédelem a társadalom, különösen a helyi közösségek felé, segítve, hogy valóban közügygé, közös felelősséggé és közérdekké válják a gyermekek és fiatalok védelme.

Meglátásom szerint a gyermekvédelem eredményességének, hatékonyságának és fejlődésének kulcsa a helyi önkormányzatok, civilszervezetek, a helyi társadalom, de különösen a felelősséggel bíró helyi értelmiség kezében van.

A tavaszi eset kapcsán örülök annak, amit megtapasztalhattam: hogy nemcsak a gyermek legjobb érdekében, hanem azon túl, egy szakmai, jogi és etikai szempontból jól működő civilszervezet hírnevét bántó „akció” ellen is megmozdultak szakemberek. Köztük a civil szférában dolgozó gyermekvédők is.

Kádas István

Lakásotthoni szakmai munka

Megyénkben a szakmai egységek mesterséges kialakítása időben egybeesett lakásotthonunk működésének kezdetével. Térben az olyannyira meghatározó tágabb környezettől haladok a szűkebb társadalmi környezet bemutatása felé. A község vázlatos ismertetését az iskola meghatározó szerepének ecsetelése követi. Az eltérő fejlődést befolyásoló tényezők egy része kivédhető a közvetlen kollégák közötti higgadt, nyugodt, elfogadó viszony kialakításával. Ugyanakkor nagyon fontos, hogy a tágabb környezetbe is be tudjunk illeszkedni, együttműködő, partneri viszonyt tudunk kialakítani az intézményeken kívül a községben élő magánemberekkel is. Ezért a helyi általános iskola mellett megemlítem a szociális otthonnal való kapcsolatunkat is. Az intézményünk elfogadtatása környezeteivel talán a legnehezebb próbatételek egyike volt, de majdnem négy év távlatából visszapillantva e rögzös útra, mindenképpen tanulságos történetnek bizonyult.

A KÖZSÉG

A mi lakásotthonunk, Csongrád megyében, egy 2-3000 lélekszámú, viszonylag nagy tanyavilággal rendelkező településen található. Olyan szociokulturális községben, ahol országos viszonylatban is magas a munkanélküliek száma, kevés a munkalehetőség, gyakori az alultáplált-

ság, a nem megfelelő ruházatkódás, elhanyagolás a gyermekek körében.

Bizalmatlanság jellemző a falura, nehezen fogadják be az ide betelepülni szándékozó embereket. A település máig megőrizte tanyai, majori arculatát. A legfőbb megélhetési forrás a mezőgazdaság: akiknek bérből származó rendszeres jövedelme van, azok is igyekeznek megter-

melni kis kertjükben a levesbe való zöldséget, valamint ugyanilyen gyakori az állattartás is. A rendszerváltást követően ugrásszerűen megnőtt a faluba letelepedni szándékozó városi elszegényedett családok aránya. A családok jövedelme sok esetben a családi pótlékokból, illetve különböző jogcímen folyósított segélyekből tevődik össze.